

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Інститут «Академія мистецтв імені С.С. Прокоф'єва»
Кафедра музичного мистецтва**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор інституту

_____ **М.І.Антоненко**

_____ 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДИРИГУВАННЯ»**

освітній рівень	бакалавр
галузь знань	02 Культура і мистецтво
спеціальність (спеціалізація)	025 «Музичне мистецтво»
освітня програма	«Музичне мистецтво. Вокал» «Музичне мистецтво. Інструментальне виконавство»
тип дисципліни	обов'язкова

Київ – 2020 рік

Розробники: Зосім О. Л. – доктор мистецтвознавства, професор, професор
кафедри музичного мистецтва

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри музичного мистецтва

Протокол від 16 жовтня 2020 року № 1/2

Завідувач кафедри музичного мистецтва

Марченко В.В.

Погоджено:
Гарант освітньої програми

(підпис, ініціали, прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників		Розподіл годин за навчальним планом		
Кількість кредитів:	3	Вид занять	Форма навчання	
Загальна кількість годин:	90		Денна	Заочна
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:	4	Лекції:	-	4
Семестр:	8	Практичні заняття:	33	6
Тижневе навантаження (год.):		Лабораторні заняття:	-	-
аудиторне:	3	Семинарські заняття:	-	-
самостійна робота:	4	Самостійна робота:	57	
Форма підсумкового контролю:	екзамен	Консультації:	-	-
Мова навчання:	українська	Індивідуальні заняття:	-	-

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у кафедри музичного мистецтва, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою akademart@ukr.net.

2. Програма навчальної дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни:

Препозит:	Постпозит
Спеціальний інструмент, Вокал, Інструментальний ансамбль, Вокальний ансамбль, Камерний ансамбль	Виробнича практика

Мета вивчення дисципліни: підготовка диригентів для роботи з оркестрами та ансамблями.

Очікувані програмні результати навчання за дисципліною (за Освітньою програмою):

ПРН 2. Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри (ансамблевого / хорового співу), репетиційної роботи та концертних виступів.

ПРН 3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності

ПРН 8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

ПРН 10. Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим колективом.

ПРН 11. Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.

ПРН 12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 14. Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції.

ПРН 17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних

епох.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни

Шифр та назва компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння/ навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
Загальні компетентності (ЗК)				
ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ПРН 12	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 11
ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.	ПРН 12	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 11
ЗК 7. Здатність бути критичним і самокритичним.	ПРН 12	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 11
ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	ПРН 12	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 11
ЗК 17. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ПРН 12	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 11
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)				
СК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.	ПРН 14	ПРН 10	ПРН 8	ПРН 17
СК 6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.	ПРН 14	ПРН 10	ПРН 8	ПРН 17
СК 8. Здатність здійснювати диригентську діяльність.	ПРН 14	ПРН 10	ПРН 8	ПРН 17
СК 9. Здатність розуміти	ПРН 14	ПРН 10	ПРН 8	ПРН 17

основні шляхи інтерпретації художнього образу.				
СК 17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.	ПРН 14	ПРН 10	ПРН 8	ПРН 17

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1.

Завдання курсу. Етапи історії диригентського мистецтва.

Тема 2.

Психологічні чинники диригування. Ознайомлення зі специфікою диригентської роботи.

Тема 3.

Формування мануального апарату. Позиція. Амплітуда. Ауфтакт.

Тема 4.

Штрихи в мануальній техніці. Відображення зміни штрихів під час диригування.

Тема 5.

Диригування динамічних відтінків та їх градацій.

Тема 6.

Темпи в диригуванні. Зміна темпів. Агогічні відхилення.

Тема 7.

Різновиди початку (атаки) звучання та відображення їх засобами мануальної техніки.

Тема 8.

Зупинка в звучанні. Види фермат.

Тема 9.

Фразування засобами мануальної техніки.

Тема 10.

Особливості диригування складних розмірів.

Тема 11.

Диригування змінних розмірів.

3. Структура навчальної дисципліни (тематичний план)

ДЕННА ФОРМА

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Всього	у тому числі			
л		п/лаб.	інд	с. р.	
1	2	3	4	5	6
Тема 1.				3	5
Тема 2.				3	5

Тема 3.				3	6
Тема 4.				3	5
Тема 5.				3	5
Тема 6.				3	5
Тема 7.				3	5
Тема 8.				3	5
Тема 9.				3	5
Тема 10.				3	5
Тема 11.				3	6
Залік					
Усього годин				33	57

4. Організація самостійної роботи студентів

Навчання диригуванню – складний і багатогранний процес. Протягом всього курсу навчання студентам бажано займатись у класі диригування з одним викладачем, необхідно забезпечити систематичне вивчення основних положень теорії диригування, які слід супроводжувати практичними прикладами та вправами до кожного розділу для засвоєння конкретного прийому. Для успішного засвоєння необхідний візуальний показ викладачем прийомів диригування.

Важливе місце у вихованні майбутнього керівника оркестру народних інструментів відіграє підбір репертуару, який впливає на естетичне виховання, культурний розвиток, формування творчого багажу, а також сприяє змісту навчального процесу. Доцільно користуватись музичними зразками творів української та світової класики, творів сучасних композиторів, використовувати музику різних жанрів та стилів, оригінальних творів для ансамблів та оркестрів.

Самостійна робота студентів є невід’ємною складовою частиною творчого процесу, в якому органічно пов’язані дві особистості - студент і викладач. Першочергове завдання викладача - навчити студента самостійно працювати. Для цього потрібно допомогти студентам раціонально використовувати час, відведений для самостійної роботи, роз’яснювати зміст, форму та методику їх самостійних домашніх завдань.

Навчити студентів самостійно працювати з рекомендованою літературою в читальному залі та використовувати навички, набуті на уроках з дисциплін музично-теоретичного циклу. Крім обов’язкової програми з дисципліни «Диригування» студентів необхідно задавати самостійно опрацьовувати підручники з техніки диригування та практичної роботи з оркестром (ансамблем).

Для самостійної роботи студентів використовуються завдання практичного характеру, що передбачають практичне опанування певними навичками та вміннями. Під час самостійних занять студенти не тільки освоюють твори в їх художньому і технологічному аспектах, але й проводять порівняльний аналіз різних редакцій, різних інтерпретацій творів використовуючи аудіо та відео ресурси Інтернету, бібліотеку тощо.

Контроль за самостійною роботою студента здійснює викладач на кожному занятті, перевіряючи рівень засвоєння музичних творів.

Підсумковий контроль здійснюється під час контрольних заходів у відповідності до робочих навчальних планів (контрольний урок, технічний залік, диференційований залік, іспит).

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів збігаються із загальними критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів.

5. Критерії та система оцінювання результатів навчання

	Вид роботи і критерії оцінювання	Кількість балів
	Участь у семінарі: <ul style="list-style-type: none"> • підготовка; • активність; • креативність та ініціатива. 	5 балів – одне заняття; денна форма навчання – до 40 балів;
	Завдання самостійної роботи репродуктивного рівня: <ul style="list-style-type: none"> • повнота, послідовність і точність. 	2 бали – одне завдання
	Завдання самостійної роботи творчо-критичного рівня: <ul style="list-style-type: none"> • повнота, послідовність і точність; • креативність і оригінальність виконання. 	10 балів – одне завдання
	Екзамен <ul style="list-style-type: none"> • повнота, послідовність і точність; • креативність і оригінальність мислення. 	До 40 балів
	Разом:	100 балів

5.1. Політика курсу

Звертається особлива увага на відвідування студентами занять (за це здобувач освіти отримує перших 50 балів), підготовку запропонованих завдань самостійної роботи, участь у конкурсі «Найкраще запитання до викладача» на кожному занятті, творчий підхід до вирішення проблемних ситуацій, уміння застосовувати теоретичні знання при накресленні (моделюванні) шляхів розв'язання таких ситуацій, активна участь у мікрОВикладаннях (ділових іграх), де передусім оцінюється вміння активізувати навчально-пізнавальну діяльність учасників педагогічної гри, зокрема шляхом постановки проблемних запитань до виконавців тих чи інших ролей.

5.2. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Розділ 1							Розділ 2							Модул. контр.	Підс. контроль (екзамен)	Сума
Поточний контроль							Поточний контроль									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T1	T2	T3	T4	T5	T6				
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	40	100	

5.3. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
80-89	добре	B	вище середнього рівня
75-79	добре	C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
0-29	незадовільно	F	необхідне повторне вивчення курсу

6. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Андреева Е. Основы музыкальной грамоты. К.: Музична Україна, 1988.
2. Безбородова Л. Дирижирование. М.: Просвещение, 1985.
3. Дмитрієвський Г. Хорознавство і керування хором. К.: Держвидав, 1961.
4. Дмитриева Л.Г. Методика музыкального воспитания в школе: учеб. пособие. М.: Просвещение, 1989.
5. Доронюк В.Д. Курс техніки диригування: навчально-методичний посібник для викладачів і студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ: Обл. друк, 2004.
6. Иванов-Радкевич А. О воспитании дирижера. М.: Музыка, 1973.
7. Кабалевський Д.Б. Как рассказывать детям о музыке? М.: Просвещение, 1989.
8. Казачков С. Дирижёрский аппарат и его постановка. М.: Музыка, 1967.
9. Канерштейн М. Вопросы дирижирования. М.: Музыка, 1965.
10. Ковалів В. Методика музичного виховання на релятивній основі. К.: Муз. Україна, 1973.
11. Колесса М. Основы техніки диригування. К.: Музична Україна, 1973.
12. Колесса Ф. Шкільний співаник: у 2-х ч. / за заг. ред. С.С.Процика. – 2-ге вид.. – К.: Музична Україна, 1991.
13. Коломієць О.М. Хорознавство навч. посібник. К.: Либідь, 2001.
14. Леонтович М.Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України. К.: Муз. Україна, 1989.
15. Мархлевський А. Практичні основи роботи в хоровому класі. К.: Музична Україна, 1986..
16. Маталаев Л. Основы дирижерской техники: метод. пособ. М.: Сов. композитор, 1986.
17. Медынь Я. Методика преподавания дирижерско-хоровых дисциплин. М.: Музыка, 1976.
18. Мусин И. Техника дирижирования. Л.: Музыка, 1967.
19. Огороднов Д. Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе: метод. пособие. К.: Муз. Україна, 1981.
20. Ольхов К. Теоретические основы дирижерской техники. М.: Музыка, 1984.
21. Падалка Г. Учитель, музыка, діти. К.: Музична Україна, 1982.
22. Печерська Е. Уроки музики у початкових класах: навч. посіб. К.: Либідь, 2001.
23. Побережна Г.І. Загальна теорія музики: підручник. К.: Вища школа, 2004.
24. Полинула чечіточка. Українські народні пісні для дітей/ упоряд. А.В.Верещагіна. – К.: Музична Україна, 1991.
25. Раввінов О. Методика хорового співу в школі. К.: Муз. Україна, 1971.
26. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна і мистецька. К.: ІЗМН, 2002.
27. Савчук В. Пісенний світ школяра: навч.-метод. посіб. – Івано-Франківськ: ОІШПО, 2006. – Вип.1.
28. Соколов В. Работа с хором. М.: Музыка, 1983.
29. Україно, мій ти краю: збірник пісень А.Басової на вірші Марійки Підгірянки. – Івано-Франківськ: Галичина, 1992.
30. Халабузарь П., Методика музыкального воспитания: учеб. пособ. М.: Музыка, 1989.
31. Хлебникова Л.О. Методика хорового співу у початковій школі: метод. посіб.

Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006.

32. Юцевич Ю. Словарь музыкальных терминов. Україна, 1988.

33. Юцевич Ю.Є. Музыка. Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003.

34. Юцевич Ю.Є. Теорія і методика розвитку співацького голосу: навч.-метод. посіб. для викл. І студ. мистецьких навч. закл., учителів шкіл різного типу. К.: ІЗМН, 1998.

Додаткові

1. Алявдин Г.П. Основы техники дирижирования. М.:1988.

2. Багриновский М. Дирижёрская техника рук. М.: Высшее училище военных дирижеров 1947.

3. Сржемский Г. Психология дирижирования. М.: Музыка, 1988.

4. Казачков С. Дирижерский аппарат и его постановка. М.: Москва, 1968.

5. Кан Е. Элементы дирижирования. Л.: Музыка, 1980.

6. Каннерштейн М. Вопросы дирижирования. М.: Музыка, 1972.

7. Кондрашин К. О дирижёрском искусстве. М.-Л.: Сов. Композитор, 1970.

8. Малько М. Основы техники дирижирования. Л.-М.: Музыка, 1965.

9. Мусин И. Техника дирижирования. Л.: Музыка, 1965.

10. Пазовський А: Записки дирижера. М.: Музыка, 1968.

11. Тимофеев Ю. Руководство для начинающего дирижера. М.: 1933, 1935.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua> – веб-сторінка Міністерства освіти і науки України.

2. <http://www.nbuv.gov.ua> – веб-сторінка бібліотеки ім. Вернадського.

3. <http://www.tnpu.edu.ua> – веб-сторінка Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка.

4. <http://bibliotoud.ru/> – сайт бібліотеки наукової і студентської інформації.

Доповнення та зміни, внесені до робочої програми